

ספרי' - אוצר החסידים - ליונאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ה'תשכ"ט

יוצא-לאור לש"פ וישלח, י"ג כסלו, ה'תשע"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וישלח, י"ג כסלו ה'תשע"ט — הננו מוציאים לאור התוועדות ש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ה'תשכ"ט, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — שלשה מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצש"ק פ' ויצא, יום הבהיר וא"ו כסלו, ה'תשע"ד
פ"ה* שנה לקישורי התנאים של כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע
ברוקלין, נ"י.

(* ראה שיחת י"ג אלול תשמ"ב ס"ד ואילך (התוועדות תשמ"ב ח"ד ע' 2153).

©

Published and Copyright 2013 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5774 • 2013

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

בס"ד. שיחת* ש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ה'תשכ"ט**.

א. המברך! את איש ישראל, הרי הוא מובטח מהקב"ה (כפי שנאמר בתורה שבכתב² ונפסק להלכה בתורה שבע"פ³) אשר הקב"ה הוא בעצמו⁴

אדמוה"ז או"ח סוסר"א. ומה שאדה"ז מוסיף שם: "שהוא מזרע אברהם שנא' בו" — הוא לבאר, דכפשוטו, "ואברכה מברכך" (וכפי הרמב"ן ועוד) קאי על אברהם (ולא על עם ישראל), משא"כ "מברכך ברוך" שבהמשך ל"יעבדוך עמים גו", דקאי על בני".

(4) וי"ל דזהו החילוק בין ב' הכתובים: בתולדות שם: "מברכך ברוך" — (אפשר גם) ע"י אחרים (ע"ד מחז"ל בב"ר פל"ט, יב). יתרה מזו לך לך שם: "ואברכה מברכך". ועפ"ז יובן זה שבנוגע לבני" (בברכות וסוטה שם) מובא הכתוב ד"ואברכה מברכך", אבל בנוגע לגוי (ירושלמי שם) — הכתוב ד"מברכך ברוך"* (אבל קשה מתוס' סד"ה ואברכה — חולין מט, א).

ברכתו של גוי: "אם ברכתך גוי ענה אחריו אמן, שנאמר (עקב ז, יד) ברוך תהי' מכל העמים". וראה ד"ה ברוך תהי' מכל העמים תרכ"ט (שנאמר לפני מאה שנה (סה"מ תרכ"ט ס"ע תג)): "נמצא שמפרש שהברכה הוא מכל העמים דוקא, שהעמים יברכו את ישראל".

ואם הדברים אמורים בנוגע לברכתו של גוי, אף שלכאורה אינה פועלת מאומה למעלה — עאכ"כ בנוגע לברכתו של יהודי, שבדאי פועלת כו', ועד שכשם שאצל הקב"ה דיבורו חשיב מעשה (ב"ר פמ"ד, כב. ועוד), כן הוא גם אצל איש ישראל (מהנחה בלתי מוגה).

(* וחילוק נוסף — שבכתוב שהובא בירושלמי בנוגע לגוי, נאמר תחילה: "אורריך ארור", ואילו בכתוב שהובא בברכות וסוטה בנוגע לבני" נאמר תחילה: "ואברכה מברכך" (ראה גם לקוטי לוי"צ הערות לזח"ג ע' שעב).

— מהנחה בלתי מוגה.

(* שיחה זו, רובה ככולה, הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש בכ"מ, כמצויין להלן. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. ** בקשר עם י"ד כסלו תשכ"ט, שבו מלאו ארבעים שנה לחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א עם הרבנית חי' מושקא שתליט"א — י"ד כסלו תרפ"ט — הנה רבים מאנ"ש והתמימים שיחיו הביעו ברכותיהם לכ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית שתליט"א, ובה בשעה מסרו לכ"ק אדמו"ר שליט"א סכומים של ארבעים, וחלקם גם קיבלו על עצמם הוספה בלימוד התורה (ראה גם מכתב טו"ב כסלו שנה זו — אג"ק חכ"ו ע' מא ואילך).

בהתוועדות דש"פ וישלח, ט"ז כסלו, ברך כ"ק אדמו"ר שליט"א את כל המברכים, בהדגישו את הנחיצות לחזק ולאשר את הברכה ע"י שני הדברים, הן צדקה (מעשה) והן לימוד (נגלה וחסידות), כמבואר בפרטיות בהשיחה (בהתוועדות די"ט כסלו (סל"ה ואילך — לקמן ע' ...). הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א לבאר שהנהגה זו שייכת גם לנשי ובנות ישראל שתליט"א). המו"ל.

(1) סעיפים א"ב — הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסו בהוספות ללקו"ש ח"ה ס"ע 426 ואילך — העתק ללה"ק ע"י אחד השומעים (נוסף על המהדורה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א באידית — לקו"ש שם ע' 422 ואילך).

(2) לך לך יב, ג ("ואברכה מברכך").

(3) ברכות נה, א. סוטה לח, ב. ירושלמי ברכות ספ"ח*. ועוד. וראה ג"כ שו"ע

(* ולהעיר שבירושלמי שם מדובר אודות

יברך אותו, ובברכתו של הקב"ה — "תוספתו מרובה על העיקר" (כמובא במדרש⁵).

אעפ"כ, הרי זו חובה (וזכות) נעימה [ונכמנהגם של ישראל, אשר מנהג ישראל תורה היא⁶] להודות ולברך את המברך, וע"ד "וכן למר"⁷, שיש בזה עוד ענין⁸, ובפרט שע"ז שמברכים באה תוספת בהברכה, [ונוסף על זה שבשעה שמברכים כדיבור הרי זה בא בגילוי⁹, והברכה פועלת גם על ה"ואברכה מברכיך" כפי שהוא מצד עצמו, כמשי"ת לקמן]. תודתי נתונה בזה וברכתי לכל המברכים (ובקשתי רבה למסור זה גם ל"את אשר איננו פה"¹⁰) שליט"א — שתקייים בהם ברכתו של הקב"ה, ובתוספתו, שתוספתו מרובה על העיקר, לכאו"א, בכל המצטרך לו מנפש ועד בשר.

ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.
7 מגילה כז, סע"ב. וברש"י שם: "שמה הי' עת רצון". וי"ל דזה עצמו שבניי מברכים זא"ז גורם נח"ר למעלה, והוי "שמה" קרוב לודאי (ובזה יומתק מה דאיקפיד רב — דלא הוי שמא שקול).

8 שאמירת "וכן למר" וכיו"ב — מחדשת ומוסיפה על "ואברכה מברכיך" גרידא; ודוחק גדול לומר דהקפות רב הייתה רק על "וכן" — היינו שתהא ברכה כברכתו דוקא.

9 עיין מאה שערים אמרי קודש ס"ט מאדה"ז (מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תסד. וש"נ): "מורי כו' אומרה בפה אף שלא יבינו כו' בכדי להמשיך כו' בזה העולם". וכמובן גם ממחז"ל בנוגע להיפך הברכה: "אל יפתח אדם פיו כו'" (ברכות י"ט, א). והחידוש דאדה"ז הוא — שאפילו בדבור ד"ת כן הוא. וכזה יובן מה שאמר ר' ישמעאל לגוי שבירכו "כבר מילתך אמורה" (ירושלמי ברכות שם) — דלכאורה, למה הוצרך לומר לו זאת, והרי כבר מילתי אמורה גם כשר"י לא יאמר לו זאת. ובפרט שהגוי מסתמא לא הבין למה נתכוון (במכ"ש מתלמידיו ששאלוהו "כמה דאמרת להדין כו'") — אלא רצה ר"י ע"י אמרתו זו — לפעול המשכת וגילוי הברכה. אלא שבנוגע לעכו"ם, הסתפק באמירת "כבר מילתך אמורה", מבלי לפרט בהברכה, או לומר "וכן".

10 נציבים כט, יד.

5 ב"ר פס"א, ד. ילקו"ש ח"ש רמז קט (וברב"ר פ"א, יג* — בשינוי קצת).
6 ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב).

* ושם, בפירושו הפסוק (דברים א, יא) "יוסף הי' עליכם ככם אסף פעמיים": "ד"א למה ברכו בלשון תוספת, שתוספתו של הקב"ה וכו'". ולהעיר שבין הדוגמאות שהובאו במדרשים הנ"ל בנוגע להעילוי שב"תוספתו של הקב"ה" — "כיצד יצחק הי' עיקר לאברהם, ומה שהוסיף לו יותר מן העיקר, שנאמר (חיי שרה כה, א) ויוסף אברהם ויקח אשה וגו'. יוסף הי' עיקר לאמו, בנימין שהי' תוספת .. שנאמר (ויצא ל, כד) יוסף הי' בן אחר .. ובני בנימין בלע ובכר ואשבל וגו' (ויגש מו, כא), הרי יותר מיוסף" [וכן "עיקר שניו של איוב לא היו אלא ע' שנה, ניתוסף לו מאה וארבעים שנה, דכתיב (איוב מב, טז) ויחי איוב אחרי זאת מאה וארבעים שנה עיקר" (ב"ר סס)] — הובאה גם הדוגמא מחזקי"ש, ש"עיקר מלכותו י"ד שנה, ומה שהוסיף לו הקב"ה יותר מן העיקר .. שנאמר (ישעי' לח, ה) הנני יוסיף על ימך חמש עשרה שנה".

וענין זה קשור במיוחד עם י"ט כסלו, כי, בנוגע לחזקי"א אמרו חז"ל (סנהדרין צד, א) שביקש הקב"ה לעשות חזקי"א משיח, וכיון ש"ביקש הקב"ה", הרי בודאי נפעל כן ב"עלמין סתימין", וסוכ"ס יומשך ויתגלה גם ב"עלמין דאתגליין", שלכן יש דעה (שם צח, ב) שמש"ח "חזקי"א שמו" (מהנחה בלתי מוגה).

ב. בחסידות מבואר ההבדל בין ברכה ותפלה, שהברכה בכחה להמשיך רק מהשורש ומקור, משא"כ תפלה גורמת להתהוות רצון חדש, וכפי שאומרים "הי רצון" — רצון וענין חדש שלא הי' נמצא בשורש ומקור. הגבלה זו אמורה רק לגבי ברכתו של בשר ודם, משא"כ לגבי ברכתו של הקב"ה, מאחר והקב"ה אינו קשור ח"ו במדידות והגבלות שישנם בשורשו של הנברא המתברך, יש לברכתו של הקב"ה גם המעלה שיש בתפלה, ואף היא בכחה להביא ענין חדש הגבוה משרשו ומקורו של הנברא המתברך.

וזוהי גם המעלה שיש בברכת כהנים¹¹ (לא כמו בשאר הברכות). מאחר וברכת כהנים הרי היא מצוה, והכהנים המברכים עושים זאת בשליחותו של הקב"ה, ו"שלוחו של אדם [העליון]¹² כמותו"¹³, ובמילא, ע"י ברכתם נמשכת ברכתו של המשלח — ברכתו של הקב"ה¹⁴, שהיא נעלית מהשורש ומקור¹⁵, כמבואר בארוכה בכ"מ¹⁶.

ומזה מובן בהנוגע לעניננו:

מאחר, וכאמור לעיל, מנהגם של ישראל לברך את המברך "וכן למר", ומנהג ישראל תורה היא, ודבר הנעשה ע"פ ציווי התורה¹⁷ הרי זה בשליחותו של הקב"ה, ונמצא, שע"י הברכה של המברך, נמשכת ברכתו של הקב"ה, ויה"ר — בהוספה ותוספתו מרובה על העיקר¹⁸, אשר זהו נעלה לגמרי מהעיקר, שורש ומקור.

(ע' ער ואילך) ותרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ס"ע קל ואילך). ועוד.

17) נוסף לכך שהנהגה זו היא מצד טבע נפשות בני", כמבואר בתניא אגה"ק (סי"ב) ש"ישראל בטבעם הם רחמים וגומלי חסדים מפני היות נפשותיהם נמשכות ממדותיו ית' אשר החסד גובר בהן .. מדת החסד והרחמנות הוטבעה בנפשות כל בית ישראל מכבר מעת בריאתו והשתלשלותן ממדותיו ית' (מהנחה בלתי מוגה).

18) הדיוק "על העיקר" — ולא "מן

11) בענין זה נזכר גם העילוי ד"עד מהרה ירוץ דברו" (תהלים קמז, טו), כמבואר בדרושי חסידות (לקו"ת ס"פ קרח) בענין מקל שקד (מהנחה בלתי מוגה).

12) ראה לקו"ת ויקרא א, ג.

13) ברכות לד, ב (במשנה). וש"נ.

14) קונטרס "חנוך לנער" ס"ע 48.

15) משא"כ הברכה ד"ואברכה מברכך" מצד עצמה, היא רק מבחי' השתל', כמבואר בד"ה אריב"ל תרכ"ט.

16) ראה ד"ה אריב"ל תרכ"ט* (שנאמר לפני מאה שנה), ד"ה כה תברכו באוה"ת נשא

"פתח דבר" מכ"ק אדמו"ר שליט"א לסה"מ תרכ"ו, ובהערה 2 שם) שרבותינו נשיאינו היו מצרפים את מאמרי חודש תשרי לשנה הקודמת, ומאמרי השנה החדשה היו מתחילים בפ' בראשית), כך, שזהו מאמר ששייך לזמן זה, ובפרט ל"ט כסלו, שהרי מובא שם (ע' ב) הענין ד"פדה בשלום נפשי" (מהנחה בלתי מוגה).

* המאמר הראשון שבספר המאמרים תרכ"ט. — ולהעיר, שאף שלא נתפרש זמן אמירת המאמר, הרי זה בודאי לפני חנוכה (כי המאמר שלאחריו שייך לחנוכה), ולאחרי שמח"ת (כי מאמרי חודש תשרי נדפסו בסוף סה"מ תרכ"ח, כפי שמצינו כמ"פ (ראה גם

היות שיארך הזמן ביותר באם יישלח מכתב ברכה לכל אחד בנפרד, אביע תודתי וברכתי עתה ברבים¹⁹, במעמד של כמה וכמה עשיריות מישראל²⁰, לכל אחד ואחת ולכולם יחד — אשר בשעה שזהו באופן ד"כולנו כאחד" אזי זה גופא כלי ל"ברכנו אבינו"²¹ — שלכל אחד

20) עיין תניא אגה"ק סכ"ג — דמשמע שם דבכל מצוה איזו שתה"י יש מעלה כשנעשית במעמד עשרה מישראל כיון דאז שכינתא שרייא עלייהו (אלא שבדבר דקדושה — תנאי הוא). וא"כ הוא — ה"ז חידוש גדול. ולא אשתמיטתי להזכיר זה במק"א וכו'.
21) תניא פרק לב. ובנוגע לעניינינו — ברכת הקב"ה שלמעלה מהשתל, הרי ודאי שנוגע שם ה"כולנו כאחד", שהרי בבחינה זו היא תכלית האחדות (והפשטות).

ובזה יובן מה שמבואר בד"ה אריב"ל שם שהמעלה דברכת (נשא ו, כז) "ואני אברכם" (על "ואברכה מברכך") הוא, כי "תיבת אני היינו או"א"ס עצומה", בחי' ברכת הקב"ה — דלכאורה, מהי שייכותו של ביאור זה למ"ש בגמרא (חולין מט, סע"א) "דמוקי לי' לברכת כהנים במקום ברכה דישראל" (ובפרט

(* ובפרטיות יותר:

בגמרא שם (ובפרש"י): "ישמעאל כהנא מטייע כהני... דתניא כה וברכו את בני ישראל, רבי ישמעאל אומר, למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, לכהנים עצמן לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר, כהנים מברכין לישראל, והקב"ה מברך לכהנים. רבי עקיבא אומר, למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, מפי גבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר כהנים מברכין לישראל, והקב"ה מסכים על ידם. אלא רבי עקיבא ברכה לכהנים מנא לי'... מואברכה מברכין. ומאי מטייע כהני (הואיל ורבי עקיבא נמי אית לי' ברכה לכהנים) מקרא אחרינא, דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישראל" (אצל ברכת ישראל, דהכי עדיפא, דמשמע שמתברכין הן עם השאר).
ויש לומר, שנוסף לכך שהברכה לכהנים היא ביחוד עם הברכה שמברכים לכהנים את בני, יש בה גם המעלה של "ברכת כהנים", והיינו, שגם ברכתו של הקב"ה לכהנים היא בדוגמת

העיקר" (כברב"ר פ"א, יג): מפשטות הלשון משמע שהתואר "עיקר", הוא שהוא עיקר גם לגבי התוספות. ולכאורה*, מכיון שהתוספות הוא מרובה מן העיקר, למה נקרא בשם עיקר גם לגבי התוספות המרובה ממנו (והול"ל: שרש, התחלה, או כיו"ב)? ולכן יש לפרש, שבה"עיקר" נכלל בהעלם גם התוספות, ופירוש "תוספתו מרובה מן העיקר" הוא שגם התוספות בא ונמשך מן העיקר (וע"ד המבואר במ"א (ראה ת"מ חמ"ו ריש ע' 90. וש"ג) בענין "יפה כח הבן מכת האב" (שבועות מח, סע"א. וש"ג), שגם כח הבן, כשהוא יפה וגדול מכת האב — נמשך הוא מכת האב). יתירה מזו "על העיקר", שהתוספות הוא נעלה מהעיקר, ואינו כלול בהעיקר גם בהעלם. ובכ"ז קוראו "עיקר" — אשיגרי' דלישני' ד"מן העיקר". ודוחק. וי"ל (ועיקר) דמה שגם בזה נקרא בשם "עיקר" הוא לפי שהוא המעורר ותנאי עיקרי שתבוא התוספות. וכמו בנדו"ד, שהמעורר ברכתו של הקב"ה הוא ברכת האדם, שמברך בשליחותו של הקב"ה. ומכיון שברכת האדם היא המעוררת את ברכתו של הקב"ה (ודבר המעורר ענין (סיבה ומסובב) יש לו יתרון בזה על הדבר הבא על ידו — המשך וככה תרל"ז סעיפי טר"ז), נקראת היא בשם עיקר כביכול גם לגבי ברכתו של הקב"ה.

19) ובפרט ביום השבת, ובאופן של התועודות, שיש בה המעלה ד"גדולה לגימה שמקורבת" (ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך) — לא רק "לגימה" ברוחניות, אלא גם "לגימה" כפשוטה (מהנחה בלתי מוגה).

(* בנוגע לשאלה זו, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכיון שאף אחד אינו שואל אותה, הרי הוא מוכרח לשאול זאת בעצמו... ואין זה דבר חידוש, שהרי ישנו הלשון הידוע: "הוא מותיב לה והוא מפרק לה"... (מהנחה בלתי מוגה).

ואחת תושפע ברכתו של הקב"ה, ובתוספת מרובה על העיקר, בבני, חיי ומזוני רויחי²².

* * *

ג. ביאור הצורך בברכת משה "יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים", אע"פ שישנה ברכתו של הקב"ה "כאשר דיבר לכם"²³, ללא קצבה²⁴ — בהקדם ביאור ענין המדידה וההגבלה שבמצוות, שכיון שאין זה מדידה מדבר שחזן ממנו ח"ו, אלא זוהי מדידה והגבלה עצמית שהקב"ה מודד ומגביל את עצמו²⁵, הרי לאמיתו של דבר אין זו הגבלה, ולכן נמשך בהם ועל ידם הכלי גבול, אלא שזהו כפי שהבלי"ג נמשך ומתחבר עם הגבול,

22 ועד שיומשך קיום היעוד הפנימי והעיקרי — "יעלה הפורץ לפניהם" (ע"פ מיכה ב, ג), פריצה שלמעלה מהשורש ומקור, "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה" (ויצא כח, יד), עד ל"נחלה בלי מצרים" (שבת קיח, סע"א), שמבטלת את כל ההגבלות כו' (מהנחה בלתי מוגה).

23 דברים א, יא.

24 והרי דבר גבולי אין לו ערך כלל לגבי בלי גבול, שלכן הנה מריבוי גבולים לא יתהווה בלי גבול, מאחר שכל חלק הוא גבולי, "שהרי לגביי בבע"ג מוכרחים אנו לומר ששורה רבוא רבבות עם א' ממש, שלא תמצא בו חלקים רבוא רבבות פחות ממה שתמצא בו חלקים של א', שא"כ הי' גבולי כו" (סהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"א נז, א). ספר החקירה ח"ג פ"ו (לה, ב).

25 ודוגמתו בהלכה — כפי שמצינו לענין כיסוי הראש, שאינו מועיל מה שמכסה בידו על הראש (ראה שו"ע או"ח סצ"א ס"ד. וש"ג), אא"כ ידו מכוסה בשרוול הבגד, ולכאורה, הרי השרוול טפל אל היד, ולמה מועיל הכיסוי רק ע"י השרוול, ולא ע"י היד עצמה? אך הענין הוא — לפי שעצם אינו מסתיר על עצם (ראה סה"מ תרנ"ז ע' מח), והחידוש בזה — שאף שבגלוי הרי זה מסתיר ומכסה, מ"מ, כיון שהוא בעצמו מסתיר ומכסה, והיינו, שהוא מגביל את עצמו, אין זו הגבלה אמיתית, ולכן אין זה הסתר וכיסוי.

במלחמה בגלל מעלת האחדות (מהנחה בלתי מוגה).

שבמאמר זה עצמו מביא דברי הגמרא) — והביאור, כי הכלי לברכתו של הקב"ה — "ואני אברכם" — הוא מה שהכהנים מתברכים יחד עם ישראל** — "כולנו כאחד***".

ברכת כהנים (שהרי "אלקיים כהן הוא" (סנהדרין לט, סע"א)), למעלה מהשורש ומקור כו' — מבחי' העצמות, שזהו המבואר בד"ה אריב"ל בפירוש "ואני אברכם", ש"תיבת אני היינו אוא"ס עצומה" (משא"כ כאשר הברכה לכהנים היא מהפסוק "ואברכה מברכך", הנה אע"פ שגם אברהם הי' כהן (ראה הנסמן בלקו"ש שם ע' 68 הערה 9), להיותו איש החסד, הרי זו ברכה הקשורה עם בשר ודם, ואז ההמשכה היא רק מהשורש ומקור כו').

וענין זה (שגם בברכה לכהנים ישנו העילוי של ברכת כהנים שלמעלה מהשורש ומקור) גופא קשור עם העילוי המפורש בגמרא "דמוקי לה לברכת כהנים במקום (אצל) ברכה דישראל" (שמתברכין הן עם השאר) — כי, כדי שתהי' ההמשכה מבחי' העצמות, הרי זה ע"י האחדות וההתכללות עם כל בני" (מהנחה בלתי מוגה). (** והיינו, שאע"פ שהכהנים הובדלו מכל שאר בני", כמ"ש (דברי הימים א כג, ג) "יבדל אהרן להקדישו קדש קדשים" מ"מ, כדי שתומשך להם הברכה מבחי' העצמות, הרי זה דוקא ע"י שמתאחדים עם כל בני" (מהנחה בלתי מוגה).

*** וכידוע גודל מעלת האחדות, כמ"ש (הושע ד, יז) "חבור עצבים אפרים הנח לו", וכמאמר' (ב"ר פ"ל"ח, ו) שגם כאשר הי' חסר אצל בני" בקיום התומ"צ בשלימות, היו נוצחין

ע"י כח העצמות שלמעלה משניהם. וכן הוא בענין הברכה, שבברכה המוגבלת ד"אלף פעמים" נמשכת ברכתו של הקב"ה שאין לה קצבה, ושלימותה היא כשבאה ע"י עבודת האדם, שהיא ה"עיקר" והסיבה להמשכת "תוספתו של הקב"ה" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ט ע' 24 ואילך.

*

ד. הכלי²⁶ והדרך להמשכת ברכות והשפעות, הלא הוא ע"י לימוד התורה וקיום המצוות — הרבה מהמברכים קישרו את ברכתיהם יחד עם הוספה בלימוד התורה [ובפרט — לימוד אגרת התשובה, שזהו מתאים להענין, כדלהלן ס"ר] ובנתינת צדקה²⁷ (שצדקה היא עיקר המצות מעשיות, ונקראת בשם מצוה סתם²⁸).

ואע"פ שבנ"י נחלקים לשני סוגים²⁹: יושבי אוהל, אשר עיקר ענינם הוא לימוד התורה, ובעלי עסקים, אשר עיקר ענינם הוא קו הצדקה וגמ"ח, אולם מאחר ובקדושה הרי כל הענינים הם בהתכללות³⁰, הרי מהראוי והנכון³¹, שגם יושבי אוהל שלע"ע עשו זאת בהוספה בלימוד התורה בלבד, יצרפו לזה גם את ענין הצדקה (ובפרט שזה נוגע גם ללימוד התורה, כמארוז³² "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו"), וכן גם לאידך גיסא, בעלי עסקים שלעת-עתה עשו זאת בנתינת הצדקה בלבד, יצרפו לזה גם הוספה בלימוד התורה³³.

הנפש מרפואת הגוף, שאין כסף נחשב, וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו כתיב", כמבואר בתניא אגה"ק (ס"י), וכפי שממשיך בביאור מ"ש (איכה ג, כב) "חסדי ה' כי לא תמנו", "פי' לפי שלא תמנו, שאין אנו תמימים ושלמים בלי שום חטא כו', ע"כ צריכין אנו להתנהג בחסדי ה' שהם בלי גבול כו'" (מהנחה בלתי מוגה).
 (28) תניא פל"ז (מח, ב).
 (29) ראה גם תניא אגה"ק ס"ה (קט, א).
 (30) עיין תניא אגה"ק ס"ג.
 (31) כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף (בבת-שחוק): ככל פרטי השונות שאומרים ב"אמת ויציב" (מהנחה בלתי מוגה).
 (32) יבמות קט, ב ("האומר אין לו").
 ובלקו"ת ויקרא ה, א (והביאור — ראה סה"מ תש"ח ע' 266 בהערה) מסיים: "אלא תורה וגמ"ח". וי"ל מקורו מע"ז יז, ב. וראה ג"כ יבמות קה, א.
 (33) במדה מועטת יותר בכמות, אבל —

(26) סעיף זה — המשך השיחה המוגהת בלקו"ש שבעה ערה 1.
 (27) ומעלה יתירה בענין הצדקה — בשייכות להאמור לעיל (ס"ג) ע"ד החיבור של בל"ג עם גבול:
 ובקהדמה — שאף שהחיבור של בל"ג עם גבול בגילוי יהי' לעתיד לבוא, ועכשיו הוא רק בהעלם, מ"מ, כיון שכל הגילויים דלעת"ל תלויים במעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות (תניא רפ"ז), צ"ל שגם בזמן הזה ישנו החיבור של בל"ג עם גבול.
 וענין זה מתבטא במצות הצדקה, שהיא ממוצע בין גבול ובל"ג, כיון שיש בה שני הענינים (כמו כל ממוצע שיש בו שני הענינים שהוא ממוצע ביניהם): גבול — ככל המצוות שיש להם שיעור מוגבל, וכן צדקה "יש לה שיעור קצוב, חומש למצוה מן המוכחר, ומעשר למדה בינונית"; ובל"ג גבול — שבשביל לתקן נפשו "וכל לפזר בלי גבול", "דלא גרעה רפואת

ומאחר והברכות שבירכו (וכן גם ההוספה בתורה ובנתינת הצדקה) באו מציבור³⁴ ובתור ציבור³⁵ (לא בתור יחידים³⁶ בפני עצמם), הרי יש בזה ענין של "המתפלל עם הציבור". ובשעה שכל אחד מהמברכים יצרף לזה גם תורה וגמ"ח³⁷, יהי' בזה כל השלשה דברים, ואמרו חז"ל: "כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור", גורמים עי"ז ה"פדאני³⁸ לי ולבני מבין אומות העולם"³⁹, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ה. מאמר (כעין שיחה) ד"ה מרגלא בפומי' דרבא כו'.

* * *

ו. בנוגע⁴⁰ להברכות וכו' שניתנו בקשר עם יובל הארבעים⁴¹, יש להעיר שמספר ארבעים קשור במיוחד גם ג' ענינים הנ"ל (ס"ד) — תורה [לימוד אגרת התשובה ו"מתפלל עם הציבור", שיש להם שייכות מיוחדת לארבעים⁴².

(39) ברכות שם, עה"פ (תהלים נה, יט) "פדה בשלום נפשי" — והרי ימים אלו הם בסמיכות לחג הגאולה יט כסלו.

(40) מכאן עד סוס"ח — המשך השיחה

המוגהת (באידית) בלקו"ש שבהערה 1.

(41) ולהעיר, שגם כללות ענין הנישואין שייך למספר ארבעים, כמרו"ל (סוטה ב, א. סנהדרין כב, סע"א) שארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני.

(42) להעיר מהמבואר במ"א (ראה לקו"ש חל"ח ע' 20 — משיחת כ"ף מנ"א וש"פ עקב תשכ"ח) שבכ"א מג' דברים אלו — ב' ענינים: מחשבה ודיבור. וגם מצד ענין זה שייכים הם למ"ם, כי במ"ם — שני ענינים: מ"ם פתוחה — דיבור, ומ"ם סתומה — מחשבה.

גם יש לומר, שב' הענינים דמ"ם פתוחה וסתומה, ישנם גם במחשבה עצמה: בתורה — גליא דתורה ופנימיות התורה (שבת קד, א. פירש"י שם). בתפלה — כוונה השייכת לכאו"א (כוונה הכללית ד"דע לפני מי אתה עומד" (ראה ברכות כח, ב) ופירוש המלות ע"ד הפשט) והכוונות שעפ"י סוד. בתשובה — עצם התשובה שבה הכל שוים (עזיבת החטא, הגמר בלב שלא ישוב עוד לכסלה) והפרטים שבה (מיראה ומאהבה; תתאה ועילאה; ועוד).

כהוראת המשנה (אבות פ"א מט"ו) "עשה תורתך קבע" (מהנחה בלתי מוגה).

(34) "שזכות אבותם מסייעתן" (אבות פ"ב מ"ב).

(35) וכנסח הרגיל "הנני מצטרף להמברכים" וכיו"ב. להעיר ממחז"ל "אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין" (ברכות ח, רע"א ובשו"ע שם).

(36) וע"ד קרבן פסח שכל הציבור מביאו (ולכן נקרא בירושלמי פסחים רפ"ו: "קרבן ציבור") אבל — בתור חבורות מנייות כאו"א בפ"ע, שלכן גדרו "אתי בכנופיא", אבל אינו קרבן ציבור (יומא נא, א). וראה תו"ש בא (יב, ד). וראה גם תו"מ חל"ט ריש ע' 273. וש"נ.

(37) להעיר, שתורה וגמ"ח הם מהענינים שעליהם אמרו רז"ל (פאה פ"א מ"א) ש"אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה" (נוסף לכך ש"הקדן קיימת לו לעולם הבא", אע"פ שבדרך כלל אמרו רז"ל (קידושין לט, ב. וש"נ) ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (מהנחה בלתי מוגה).

(38) ובאופן ד"פדה בשלום", שבוה נכלל גם כפיית והפיכת הקליפה לקדושה, כמובן ממ"ש בירושלמי (סוטה פ"א סה"ח) שגם אנשי אבשלום היו מתפללים לנצחוננו של דוד (מהנחה בלתי מוגה).

ענין זה רואים בג"פ ארבעים יום⁴³ שהי' משה רבינו בהר, שבארבעים יום הראשונים קיבל תורה, וכהלשון במדרו"ל⁴⁴: תורה שניתנה למ' יום (וזהו גם הרמז בתיבת תרומה: תורה מ'45), בארבעים יום השניים התפלל, כמ"ש⁴⁶ "ואתפלל גו'", ובארבעים יום השלישיים פעל "סלחתי כדברך"⁴⁷ — ענין התשובה⁴⁸.

ומג'49 הפעמים ארבעים יום שהיו אצל משה רבינו, מז' הרועים וכללות כולם⁵⁰ — נקבע המספר ארבעים בג' ענינים אלו (תורה תפלה ותשובה) גם אצל כל בני":

תורה — קשורה עם ארבעים שנה, כדאיתא בגמרא⁵¹ "לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין" [ומזה בא גם הפסק-דין⁵² ש"אין לאדם להורות עד ארבעים שנה"], שזהו בדוגמת הארבעים יום שבהם קיבל משה התורה, כיון ש"יום שלמעלה חשוב ודאי כשנה"⁵³. ובפשטות — התורה ניתנה במשך מ' שנים שהיו במדבר.

תפלה — כמסופר בגמרא⁵⁴ שכאשר אמרו לר' אליעזר אודות תלמיד שמאריך בתפלתו יותר מדאי, ענה ר"א: "כלום מאריך יותר ממשה רבינו דכתיב כ"י"⁵⁵ את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה וגו'". ונמצא, שמארבעים יום השניים שבהם התפלל משה, נעשה (אצל תלמידו של ר"א) אריכות התפלה (עד ל)ארבעים יום.

תפלה (במובן המצומצם, דרגא תתאה דתפלה, מילוי ההכרח — תש"ת) הן תשובה (עלי' אמרו גדולה תשובה שמקרכת כו' (רמב"ם ה' תשובה פ"ז ה"ר"ז), ושיהי' כל ימיו בתשובה (תניא אגה"ת ספי"א וח"א פל"א. לקנ"ת ר"פ האזינו), דרגא עילאה דתשובה, לא על חטא (חסרון) — תפלה על טוב ותענוג, יותר נכון — תפלת ש"ק).

ולהעיר מרמב"ם ה' תפלה בתחלתן שתפלה — "שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה כו' ואח"כ נותן שבח כו' על הטובה כו'".

(49) מכאן עד סוף הסעיף — שולבו כמה פרטים מהוספות ללקו"ש חל"ט ע' 186-187.

(50) ראה תניא רפמ"ב: "כל נפש ונפש מבית ישראל כו'".

(51) ע"ז ה, ריש ע"ב.

(52) סוטה כב, ריש ע"ב. יו"ד סרמ"ב סל"א.

(53) אוה"ת דברים ע' יח.

(54) ברכות לד, א.

(55) עקב ט, כה.

(43) והיינו, שמספר הימים הוא — לא ק"כ יום, או ב"פ ששים יום, אלא דוקא ג"פ ארבעים יום, ראשונים אמצעיים ואחרונים (מהנחה בלתי מוגה).

(44) מנחות צט, ב. ועד"ז בכ"מ.

(45) זח"ג קעט, א. תקו"ז תי"ז (לא, רע"ב).

(46) עקב ט, כ. שם, כו (ראה פירש"י שם, כה).

(47) ראה פירש"י שם, יח. ובפרש"י (תשא לג, יא) דאז נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם.

(48) ולהעיר, דשניהם (מ' יום השניים והשלישיים) הם תפלה (תפלה על דבר המוכרח, שלא "להשמיד אתכם" — אל תשחת עמך" — תפלה דמ' יום השניים; תפלה שתהי' סליחה נענית — וכמ"ש: "סלחתי כדברך" — מ' יום השלישיים) ותשובה (תשובה תתאה — מ' יום השניים; תשובה עילאה, מרוצה בלב שלם (כנ"ל) — מ' יום השלישיים).

ויתירה מזו י"ל, שכל תפלה כדבעי ותשובה כדבעי — כל אחת מהן כוללת הן

ותשובה — שמצד ארבעים יום השלישיים שבהם פעל משה רבינו הענין ד"סלחתי כדברך", נקבעו עבור כל בניי בכל הדורות הימים שמר"ח אלול עד יו"כ בתור ארבעים ימי תשובה.⁵⁶

נולהעיר, שמספר ארבעים מצינו הן בענין התשובה עצמה, כנ"ל בענין הארבעים יום שמר"ח אלול ועד יוה"כ, הן בנוגע לוידי⁵⁷, והן בנוגע לתעניות של תשובה שמספרם בכלל הוא ארבעים יום.⁵⁸

וכן גם בענין הספירות, שענין התשובה הוא בספירת הבינה⁵⁹, ו"בן ארבעים לבינה"⁶⁰.

וי"ל רמז בזה שכל ג' הענינים (תורה תפלה ותשובה) מתחילים⁶¹ בתי"ו — עשר פעמים ארבעים (מ' פועל בעשר כחות, בע"ס וכו'), ארבעים (בשלימות — היינו) כל אחד כלול מיו"ד.

ז. באות מ"ם יש מ"ם פתוחה ומ"ם סתומה, שזהו מאמר פתוח — גליא דתורה, ומאמר סתום — פנימיות התורה.⁶²

ולכן מהראוי, שההוספה בלימוד התורה הקשורה עם מ"ם שנה, תהי' הן בגליא דתורה, והן בסתים דאורייתא⁶³, שבדורותינו אלה נתגלה בתורת החסידות.

61) אות הראשונה, "והיא העיקר כו' והשאר טפילות אלי" (תניא שעהיוה"א פי"ב).

62) ראה לעיל הערה 42.

63) וכמדובר בהתוועדות הקודמת (ש"פ ויצא, ט' כסלו ס"ב — לעיל ע' ...). שהגילוי דפנימיות התורה התחיל ע"י רשב"י, שענינו הי' לחבר פנימיות התורה עם נגלה דתורה. ואף שבזמנו הי' הגילוי ליחיד סגולה בלבד, הרי כבר אז צוה לכתוב את הדברים שגילה, והרי ענין הכתיבה הוא למען יעמדו ימים רבים, ויבואו לידי גילוי כו' (מהנחה בלתי מוגה).

של בינונים — העיקר הוא בנוגע לעניני אהו"ד, ואילו ענין היחוד — נתבאר בדרך אגב, בפרק כ' — הקשור עם בחי' הכתר (ענין התשובה).

ועפ"ז מובן שאין להקשות על המבואר באגה"ת מחלק ראשון שבתניא (גם אם מבואר שם באופן אחר), כי, באגה"ת העיקר הוא ענין התשובה, והוא השרש ומקור לכל ענין התשובה, ואילו עניני התשובה שנוכרו בחלק ראשון הם רק בדרך אגב — רק מה שנוגע להמדובר אודות עניני אהו"ד (מהנחה בלתי מוגה).

56) ראה או"ח סתקפ"א. ובכ"ח שם ד"ה והעבירו.

57) כל בו סימן ע.

58) ראה אג"ק ח"ב ע' סג הערה ה. לקו"ש שם ע' 222 הערה 5.

59) וגם מצד זה, שייכות מיוחדת דתשובה לנשואין (ראה גם לקמן הערה 111 ובשוה"ג), כי חופה הוא בחי' (ת"ת ד) בינה המקפת לזו"ן (חתן וכלה) — לקו"ת שה"ש מז, ד. ולהעיר, שגם אגה"ת הוא חלק השלישי של ספר התניא, הכולל את ב' החלקים שלפניו: שער היחוד והאמונה (מלכות), וספר של בינונים המבאר פרטי הענינים דאהו"ד (ז"א) * (ראה "ביאורים לאגה"ת" בתחלתו — לקו"ש שם ע' 161).
60) אבות פ"ה מכ"ב. וראה אוה"ת ר"פ ולדות (עה"פ ויהי יצחק בן מ' שנה) וש"נ.

* ובפרטיות יותר: בשער היחוד והאמונה — העיקר הוא ענין האמונה (מלכות), וענין היחוד הוא שעל ידו באים לענין האמונה (וכאשר מובא שם ענין בנוגע להמדות אהו"ד, או בנוגע לענין התשובה, הרי זה רק בדרך אגב); ובספר

ואע"פ שבאגה"ת גופא ישנם שני החלקים, שהרי בפרקים הראשונים שבאגה"ת מבאר עניני תשובה הלכה למעשה, בעיקר — ע"פ נגלה, ובשאר הפרקים ע"פ חסידות⁶⁴ — מ"מ, כיון שזהו חלק בתניא, שהוא בעיקרו פנימיות התורה, לכן, מהראוי שההוספה בגליא דתורה תהי' נוסף על לימוד אגה"ת.

ח. מ' פתוח ומ' סתום קשור גם עם גלות וגאולה⁶⁵ —

יברך ויתן השי"ת שנזכה בקרוב לקיום היעוד⁶⁶ "לסרבה (שהמ"ם שתומה⁶⁷) המשרה ולשלום⁶⁸ אין קץ", דקאי על משיח⁶⁹ (והרי גם "משיח" מתחיל במ"ם⁷⁰), יבוא ויגאלנו בקרוב ממש, בעגלא דידן.

ותקויים ההבטחה בסיום וחותם ההפטורה (וגם בהסדרה שקראנו זה עתה בתורה: "אבוא אל אדוני שעירה"⁷¹, ומפרש רש"י (שענינו הוא — פשוטו של מקרא⁷²) שזה יהי' בימי המשיח, שנאמר) "ועלו⁷³ מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה".

* * *

ט. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁷⁴ "ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אותם מפני מקניהם",

— שאין הכוונה ב"מקניהם" ל"כל קנינו"⁷⁵, אלא "להספיק מרעה

68 ראה ד"ה ביום השני תרכ"ט קרוב לסופו (סה"מ תרכ"ט ע' רלג), שע"י ב' הממ"ן שבשיתא סדרי משנה — מ' פתוח גליא דתורה] שבתחלת המשניות, ומ' סתום [פנימיות התורה] שבסוף המשניות — באים לריבוי השלום (סיום המשניות), "עד גם שאפילו בחיות ובהמות יהי' ג"כ השלום" — היעוד דגאולה העתידה.

69 ישע"י שם. סנהדרין צד, א.

70 וענינו הו"ע התשובה, כמאמר (ראה זח"ג קנג, ב) משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא (מהנחה בלתי מוגה).

71 פרשתנו לג, יד.

72 פרש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ. ובמפורש כאן — שלאחרי שפרש"י כנ"ל (בפנים) מסיים: "ונ"א יש לפ' זו רבים".

73 עובד"י א, כא.

74 פרשתנו לו, ז.

75 שם, ו.

64 בפרטיות יותר י"ל: ג"פ הראשונים — בעיקר ע"פ נגלה, ה"פ האמצעים — ע"פ חסידות, ד"פ האחרונים — חיבור שניהם.

65 ראה בחיי ר"פ יוחי (בשם מדרש). רד"ק לישע"י ט, ו.

66 ישע"י שם.

67 מ"ם סתומה באמצע תיבה — אף שגם אם היתה פתוחה, לא יי"ך שיהי' ממנה יניקת החיצונים, להיותה באמצע (התיבה) עניני קדושה.

ועי"ז מתקנים את הפירצה בחומות ירושלים שבזמן הגלות, כמ"ש (נחמ" ב, יג) "חומות ירושלים אשר המ פרוצים", מ"ם פתוחה בסוף התיבה, דאף שהוצרכה להיות סתומה, כדי שלא תהי' יניקה לחיצונים, הנה "מפני חטאינו גלינו כו", והתיקון לזה הוא ע"י המ"ם סתומה באמצע התיבה ב"לסרבה המשרה" (ראה בארוכה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות התורה — מ"ם (ב) פתוחה וסתומה (ע' קפו ואילך). וש"ג). — מהנחה בלתי מוגה.

לבהמות שלהם", שעפ"ז מובן מדוע עזב את ארץ כנען (שהיתה מקום מגורו), ולא יעקב, כי יעקב רכש מספר עצום של צאן, ולכן הי' לו דין קדימה בנוגע למרעה הארץ.

אך טעם זה אינו מספיק, כי לא מסתבר שעשו יעזוב את ארץ כנען רק בגלל יושר לבו. ולכן מוסיף רש"י מ"מדרש אגדה" שהסיבה להליכת עשו "מפני יעקב אחיו"⁷⁵ (ולא להיפך), היא בגלל שבלאה"כ היו לעשו טעמים לעזוב את ארץ כנען (ולכן, כאשר א' האחים הוצאך לעקור מארץ זו, עשה זאת עשו): (א) "מפני שטר חוב של גזירת כי גר יהי זרעך"⁷⁶, המוטל על זרעו של יצחק, אמר, אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר", (ב) "ומפני הבושה שמכר בכורתו" (שלכן לא התחשב בבושה שבעזיבת הארץ).

וההוראה, שכל זמן פרעון השטר חוב ד"גר יהי זרעך" בזמן הגלות, צריך יהודי להרגיש שהוא "גר" בארץ לא לו, ולא להתיישב"⁷⁷ ח"ו בגלות —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"י ע' 109 ואילך.

* * *

י. נהוג בזמן האחרון ללמוד ענין באגרת התשובה, ובפרט ביום הש"ק זה ששייך למספר הארבעים, והרי גם ענין התשובה קשור עם מספר ארבעים (כנ"ל ס"ו).

ולכל לראש, בהמשך למש"נ בהתוועדות הקודמת⁷⁸ בנוגע ל"מ"ש בזוה"ק. . שאין תשובה מועלת לפוגם בריתו ומוציא ז"ל, והוא דבר תמוה מאד, שאין לך דבר עומד בפני התשובה כו"⁷⁹ — שנוסף על פרטי הדיוקים שנתבארו לעיל, עדיין דרוש ביאור בכללות הענין, ולעת-עתה לא ראיתי שיתעכבו על זה:

רבינו הזקן מביא אמנם ש"פי בר"ח שכוונת הזהר שאין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה", אבל עדיין אין זה תירוץ על התמיהה — "דבר תמוה מאד" — בנוגע לגודל חומר הענין ד"פוגם בריתו" עד כדי כך ש"אין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה", ולא כמו בשאר הענינים שמועלת גם תשובה תתאה.

ויש לבאר זה ע"פ מ"ש רבינו הזקן באגה"ת פ"ט: "לפי שפגם

(76) לך לך טו, יג. שיחת ש"פ ויצא ס"טו (לעיל ע')
 (77) ולכן, כאשר "ביקש יעקב לישב ואילך.
 בשלחה", אזי מיד "קפץ עליו רוגזו של יוסף" (79) רפ"ד.
 (פרש"י ר"פ וישב).

הברית . . פוגם במוח לכן תיקונו דיתעסק באורייתא דמחכמה⁸⁰ נפקת", והיינו, שהחומר דפגם הברית הוא לפי ש"פוגם במוח", ולכן התיקון לזה הוא ע"י תשובה עילאה דוקא ("אין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה"), שזהו ענין לימוד התורה (כמבואר שם).

אבל עדיין אינו מובן⁸¹:

בפ"ט כותב רבינו הזקן ש"פגם הברית בהוצאת ז"ל ואצ"ל בעריות או שאר איסורי ביאה דאורייתא או דרבנן פוגם במוח". ואם נאמר שהחומר ד"פוגם בריתו ומוציא ז"ל" (עד כדי כך ש"אין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה") הוא בגלל ש"פוגם במוח" — למה נאמר בזהר "שאין תשובה (תתאה) מועלת לפוגם בריתו ומוציא ז"ל" דוקא, ולא בנוגע לשאר איסורי ביאה?

זאת ועוד:

כיון ש"אורייתא מחכמה נפקת", הרי מובן שע"י ביטול תורה ה"ה "פוגם במוח". וא"כ, הרי גם בנוגע לביטול תורה הוצרכו לומר "שאין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה"?

וכיון שביטול תורה הוא מהדברים ש"אין אדם ניצול מהם בכל יום"⁸², נמצא, שבכל יום זקוק כל אדם לתשובה עילאה דוקא!

ואעפ"כ, הענין ש"אין תשובה (תתאה) מועלת" נאמר בזהר רק בנוגע לפוגם בריתו ומוציא ז"ל, ולא בנוגע לשאר איסורי ביאה, ועאכו"כ לא בנוגע לביטול תורה!

ולהעיר, שבחלק ראשון של ספר התניא⁸³ מבאר רבינו חומר עון זרע לבטלה "בבחי' הגדלות וריבוי הטומאה והקליפות שמוליד ומרבה מאד מאד . . יותר מביאות אסורות", אבל אעפ"כ, לא מסתבר לומר שבאגרת התשובה — המקום העיקרי לביאור עניני התשובה — סומך רבינו על מ"ש במ"א שאינו המקום העיקרי. וצריך לומר, שהביאור בענין זה נרמז באגה"ת עצמה.

*

יא. כמו"כ יש להתעכב על כמה ענינים באגה"ת פ"ב:

כאשר⁸⁴ רבינו הזקן מביא דוגמאות מ"כמה תנאים ואמוראים שעל

80) זח"ב סב, א. פה, א. קכא, א. ועוד. פ"א (ריש ע' כו).

81) בהבא לקמן — ראה גם שיחת יו"ד (83) ספ"ז.

82) שבת שנה זו סמ"ה (לקמן ע' ...). (84) מכאן עד סוסי"ח — נדפס בהוספות

82) תניא פכ"ה (לב, סע"א). וראה ללקו"ש שם ע' 183 ואילך.

בהנסמן ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות לתניא

דבר קל היו מתענים תעניות הרבה מאד⁸⁵, מביא בכל דוגמא הן המאורע שבגללו התענו — בכדי להדגיש שהתעניות היו על "דבר קל", והן ריבוי התעניות (בב' דוגמאות הראשונות: "והושחרו שיניו מפני הצומות", ובדוגמא הג': "התענה מ' צומות") — בכדי להדגיש שהתענו "תעניות הרבה מאד" (כי גם מ' צומות — אף שאין זה מספר גדול כ"כ — נקרא "תעניות הרבה מאד", כדלקמן (סי"ד ואילך)), ששניהם נוגעים בענין הדוגמא.

אבל, בדוגמא הראשונה — "כמו ראב"ע שהי' מתיר כו" — הנה לאחר שמביא את כל הענין (מירושלמי⁸⁶), מוסיף: "על שלא קיים דברי חבריו". ולכאורה: כיון שכבר אמר לפני"ז "שהי' מתיר כו' וחכמים אוסרים כו' ולא מיחה בה", הרי כבר מובן שזה ש"הושחרו שיניו מפני הצומות" הוא בגלל שלא קיים דברי חבריו, ולמה צריך רבינו הזקן לומר זאת בפירושו? ואם יש צורך לפרש שהצומות היו בגלל הענינים שנזכרו לעיל — הי' צריך לסיים גם בדוגמא הב' והג' "על שאמר בושני מדבריכם" ו"על שנתהפכה לו רצועה של תפילין"?

יב. והביאור בזה:

בפשטות לומדים שראב"ע התענה בגלל שלא מיחה — מי שיש בידו למחות כו'⁸⁷, ערבות, מצות הוכיח תוכיח⁸⁸ וכו' (ועיין לשון הבבלי והירושלמי והמפרשים בזה). ורבינו הזקן מחדש — שהתענה (לא על שלא מיחה, אלא) "על שלא קיים דברי חבריו".

ויש להאריך בביאור הענין וישוב הלשון בהנ"ל עפ"ז. ואכ"מ.

יג. אך מה זה נוגע לענינו, שלכן מדגיש רבינו הזקן באגה"ת שהתענית היתה "על שלא קיים דברי חבריו", ולא על שלא מיחה וכיו"ב? יובן בהקדם מה שמצינו⁸⁹ בנוגע לכמה ענינים שישנם בריבוי מצוות, כמו חצי שיעור, למשל, שישנו בכל האיסורים⁹⁰, שיש חקירה⁹¹

האיסורים. ומ"ש בקו"א סתמ"ב סי"ז טעמו של הח"צ על מה שאין ח"ש אסור מה"ת בכל יראה ובי" — בהכרח לפרש שכונתו הוא לטעם השני שבח"צ שם, שאיסור ח"ש מה"ת הוא היכא דאחשבי' דוקא. (וצ"ע בשו"ת הצ"צ יו"ד סט"ז סי"י ובשער המילואים סס"ג סי"ו). וראה שדי חמד כללים מערכת חצי שיעור וש"נ. 91) צפנת פענח — להרגצובי — על הרמב"ם הלי' אסוב"ב פ"א ה"ח. ומבאר שם מאי בינייהו. באם נאמר שיש לימוד מיוחד לח"ש

85) וכמשנ"ת בהתועדות קודמת הצורך בדוגמאות אלו (ראה שיחת ש"פ בראשית ס"ו... (לעיל ע'...) ואילך. 86) שבת ספ"ה (כפי שמציין הצ"צ — בקיצורים והערות לשם). 87) שבת נד, ב. 88) קדושים יט, יז. 89) ראה גם תו"מ חמ"ז ע' 98. וש"נ. 90) יש אומרים (שו"ת חכם צבי ספ"ו) שאיסור חצי שיעור מן התורה הוא רק במידי דאכילה. אבל אדמוה"ו בשלחנו (סי' ש"מ ס"ד. הלי' גזילה וגניבה ס"א) סובר שהוא בכל

אם זהו ענין בפני עצמו, היינו, שבכל ענין של איסור (אכילת חלב, דם, מלאכת שבת ועוד) האיסור הוא — חצי שיעור, או שחצי השיעור שבכל איסור נכלל באיסור הפרטי: אכילת חצי שיעור חלב — הרי זה איסור חלב, ועשיית חצי שיעור מלאכה בשבת — איסור שבת.

וחקירה זו מצינו גם בנוגע ל"לפני עור לא תתן מכשול"⁹², ועוד.

בנוגע ל"הוכח תוכיח את עמיתך"⁹³, משמע, שאין זה ענין בפני עצמו, אלא בכל ענין וענין נכלל הציווי "הוכח תוכיח" באיסור הפרטי — כדברי הגמרא⁹⁴ ש"כל מי שאפשר למחות .. ולא מיחה נתפס" על אותן עבירות שנעשו — "עבירות שבידן"⁹⁵. וכדברי הגמרא⁹⁶ בנוגע לראב"ע גופא: "מתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו".

ולכן נוגע כאן להדגיש ולהביא הביאור שראב"ע התענה "על שלא קיים דברי חבריו":

אם הי' מתענה על שלא מיחה, לא הי' מזה ראי' בנוגע לתענית "על דבר קל", כיון שהענין שעליו לו מיחה (ומצד זה נקרא על שמו) הי' איסור שבת, שהוא איסור חמור, ועד שמומר לשבת הוא כמומר לע"ז (כפי שמביא רבינו הזקן לעיל⁹⁷).

שליט"א).

92) שו"ת צפנת פענח ירושלים תשכ"ה סי' ה'. וש"נ.

"עפ"י הביאור (ראה שו"ת צפע"נ שם) שדרו"ל (שבועות מז, ב) "אזהרה לעוקב כו" שוללת ולא נאמר שרק הענין כללי דלפני עיור יש בזה כ"א גם ענין מיוחד נוסף ועיקרי — תומתק שייכות המאמרים שהובאו בברייתא שם (שהיא גם — בתוכנם — לא רק מפני שכולם שמעון בן טרפון אמרם): לא רק שכדאי בכלל "קרב לגבי דהינא", אלא שגם "ואידהן".

ועפ"י יומתק גם הלשון שם "באהלו של מקום" (דלכאורה הול"ל (וכן בקרא) אהלו (בלא ב"ת) או: את אהלו) — כי ע"י שגינו את הארץ גינו גם את ה"מקום" שנמצא באהלו. ויומתק דיוק הוספת רש"י: "תרתם את הארץ וגנייתם את המקום שהשכין כו" (נוסף על וגנייתם את הארץ בכלל) (ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א).

93) פרש"י שם (שבת נד, ב).

94) שם. וכ"ה גם בירושלמי שם.

95) ח"א פכ"ד.

בחמץ (ראה רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"א ה"ז ובמפרשיו), מסתבר שגם בשאר האיסורים הוא פרט בכל ענין בפ"ע (וע"ד הבערה לחלק יצאת (שבת ע, א. וש"נ) — אף שאינו דומה לגמרי). וע"ז בנוגע איסור לפני עיור (קדושים שם, יד) — אם הוא איסור כללי, או שהוא פרט בכל ענין בפ"ע — יש לומר, שתלוי בהדיעות (ראה מנ"ח מצוה רלב ובהגהות הרי"פ פעולא לשם. וכבר העירו מזח"ג פה, א. רמב"ם הל' ת"ת פ"ו הי"ד וראב"ד שם) אם הנותן מכשול לפני עיור — כפשוטו — עובר בכלאו זה. שלפי שיטה זו (שחזק"ה הכתוב ופ"י עפ"י הכלל דאין מקרא יוצא מידי פשוטו (שבת סג, א. וש"נ) — אופן אחד דהאיסור) לחלק יצא בכל האיסורין (אף שמחולק מהבערה לחלק יצאת — דכאן הוא לפ"ט ולא לחלק), וה"ז פרט בכל ענין בפ"ע,

ווי"ל גם להיפך: כיון שייחדו הכתוב בפ"ע — ה"ז הוכחה שהוא ענין בפ"ע. ומושיט יין לנזיר ה"ז פרט בלפני עיור ולא בנזיר]

משא"כ להדיעה שאינו עובר באופן זה — איסור כללי הוא" (ממכתב כ"ק אדמו"ר

[ואף שבשבת גופא, יציאת פרה ברצועה שבין קרני' אפילו לדברי חכמים היא רק ענין דרבנן, ובנוגע לשביתת בהמתו — הרי כללות ענין השבת הוא דבר חמור, ובאגה"ת רוצה להוכיח דאפילו קל הוא בכללותו, ג"כ מתענים כו'.]

ולכן מדייק רבינו הזקן שהתענה "על שלא קיים דברי חבריו"⁹⁶, שזהו דבר קל.

*

יד. וכן יש לבאר מ"ש בדוגמא הג' "והתענה מ' צומות" (ולא כבדוגמאות שלפנ"ז: "והושחרו שיניו מפני הצומות") — דלכאורה, מ' צומות אינם ריבוי גדול כ"כ שיקרא (לא רק "תעניות הרבה", אלא) "תעניות הרבה מאד" (ובפרט שמספרי הצומות על עבירות שמביא בהמשך פרק זה ובתחלת פ"ג הם יותר מארבעים)?

ואין לומר שלגבי הענין ד"נתהפכה לו רצועה של תפילין", כיון שהי' שלא בידיעתו (ולא ככב' הדוגמאות שלפנ"ז, "לא קיים דברי חבריו" ו"אמר בושני מדבריהם", שזה בידיעה ובכוונה) נחשבים גם מ' צומות "הרבה מאד" — כי, מהלשון "שעל דבר קל היו מתענים תעניות הרבה מאד", משמע, ש"הרבה מאד" אינו רק בערך ה"דבר קל" שעליו התענו, אלא זהו "הרבה מאד" גם בעצם. ובהכרח לומר, שגם מ' צומות — אף שזה הרבה פחות מריבוי התעניות שעל ידם "הושחרו שיניו" — נחשב "תעניות הרבה מאד".

טו. ויוכן בהקדם המבואר לעיל (ס"ו) אודות המספר ארבעים, שזהו א' הענינים שבו משתווים הענינים דתורה תפלה ותשובה, שכולם הם במספר ארבעים.

אך צריך להבין:

משך הזמן בג' ענינים דתורה תפלה ותשובה תלוי לכאורה (א) בהענין [הנלמד; אודותיו מתפללים; עליו שבים בתשובה (וכפי שרואים בנוגע למספר הצומות שהובאו באגה"ת, שעל כל עבירה ישנו מספר שונה)] (ב) בהאדם [הלומד; המתפלל והשב. מי שיש לו כשרונות טובים יותר, יכול להשיג במשך זמן קצר יותר⁹⁷; ועד"ז בתפלה, שכאשר יש לו

לפעול, ולא בהכפיו"מ. ועפ"ז יתורן שלא יוקשה מבן מ' לבינה על התוספות (ראה להלן הערה 112), דהא דלא קאי אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין אינו תלוי בהגיל, כ"א, ארבעים שנה משמע מרבו.

96) וגם מדגיש "חבריו" — ראה שיחת ש"פ בראשית הנ"ל ס"ו... (לעיל ע'...).
97) ואף שכל הענינים שבאבות ספ"ה תלויים הם בגיל, במספר שנות האדם — הרי שם המדובר בהענינים כמו שהם בכח מוכנים

מנוחת הנפש יותר או זכותים יותר, מתקבלת תפלתו מהר יותר; וכן הוא בתשובה, שתלוי בקשיות העורף וכו' של האדם החוטא]. וא"כ, איך שייך לקבוע שיעור אחד בנוגע לכל סוגי בני אדם וכל סוגי הענינים? ועכצ"ל, שבכל ג' ענינים אלו ישנו ענין עצמי שאינו נמדד לפי סוג האדם או הענין, וענין עצמי זה בא ע"י מספר ארבעים. והענין בזה⁹⁸:

הנקודה שבכל ג' הענינים דתורה תפלה ותשובה היא — שעל ידם נעשה האדם מציאות חדשה: בתורה — "המלמד את בן חבירו תורה .. כאילו ילדו"⁹⁹. בתפלה (שעומד כעבד לפני רבו¹⁰⁰) — שמתבטל ממציאותו, כמו עבד שכל מציאותו היא מציאות האדון¹⁰¹. ובתשובה — שנהפך מרשע גמור לצדיק גמור.

[ובפרטיות: שינוי המהות שבתורה הוא באופן שהאדם נעשה מציאות חדשה; שינוי המהות שבתפלה הוא באופן של ביטול מציאותו הקודמת; ושינוי המהות שבתשובה הוא בשניהם].

ואע"פ שמציאות חדשה זו נעשית ברגעא חדא, ואריכות הזמן של ארבעים יום (שלאחרי רגע זה) היא בנוגע להגדלת ושכלול המציאות החדשה — הרי גם השכלול של מציאות חדשה (שהנקודה שנתחדשה מצטיירת באופן כללי (בערך הפרטיות שלאח"ז) נקבע במשך זמן של מספר ארבעים.

אלא כיון שבארבעים יום נעשה רק ציור כללי, ולכן צ"ל בכל ג' ענינים הנ"ל אריכות זמן יותר מארבעים, ועד שאין להם שיעור, וצריכים להיות במשך כל ימי חיי האדם (בתורה — לא פסיק פומי' מגירסא¹⁰², בתפלה — ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו¹⁰³, ובתשובה — שיהי' כל ימיו בתשובה¹⁰⁴) — כדי שהנקודה תחדור בכל הפרטים של האדם.

וכפי שמצינו ג' ענינים אלו בהולדת הולד: נקודת הולד (התחדשות מציאותו) נעשית ברגע אחד¹⁰⁵ כללי של הנקודה; זכר או נקבה — במשך ארבעים יום¹⁰⁶; והציור הפרטי בכל אבריו וגידיו עד לשערות וצפרנים — תשעה חדשים או שבעה, או עד י"ב חודש¹⁰⁷.

103 (103) ברכות כא, א. וש"נ.

104 (104) שבת קנג, א.

105 (105) ראה סנהדרין קי, סע"ב: "משעה שנורע".

106 (106) ברכות ס, א. שו"ע או"ח רס"ל.

107 (107) ראה יבמות פ, ב.

98 (98) בהבא לקמן — ראה גם שיחת י"ט

כסלו סל"ב (לקמן ע' ...).

99 (99) סנהדרין יט, ב. וש"נ. הובא בפרש"י

עה"ת במדבר ג, א.

100 (100) שבת יו"ד, רע"א.

101 (101) ראה צפ"ע"ג מהד"ת ע' 84 ואילך.

102 (102) שבת ל, ב.

וענין זה ששכלול של ענין נעשה במשך זמן של ארבעים, מצינו
הן בנוגע לגמר ושכלול ביטול מציאות קודמת — כדברי הגמרא¹⁰⁸ שר'
זירא התענה ארבעים תעניות¹⁰⁹ בכדי לשכוח תלמוד בבלי, והן בנוגע לגמר
ושכלול מציאות חדשה — כנ"ל הדוגמא מעובר שבמשך ארבעים יום
מקבל את הציור הכללי שלו.

וכמו בעובר, כן הוא גם לאחר שנולד, ששכלול כח הבינה שבו
[ששייך במיוחד לתורה¹¹⁰, וגם¹¹¹ לתשובה שהיא בספירת הבינה (כנ"ל
ס"ו)] הוא במשך ארבעים שנה, כמרז"ל⁶⁰ "בן ארבעים לבינה": עצם כח
הבינה בא מיד כשנולד, אבל שכלול הכח הוא רק כשנעשה בן ארבעים,
שלכן¹¹² "לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין"⁵¹.

טז. ע"פ הנ"ל נמצא ש"מ' צומות" הם הכלל של כל מספרי
הצומות של כל העבירות, כיון שעל ידם נעשה כללות ענין השינוי אצל
האדם המתענה, והצומות שהם יותר מארבעים ענינם להביא את השינוי
בפרטיות ובפרטי האדם (ובדוגמת העובר, שכללות הציור שלו נעשה
במשך ארבעים יום, ואעפ"כ יש צורך בט' חדשים בשביל הציור הפרטי).
ועפ"ז יש לומר הטעם ש"מ' צומות נקראים "תעניות הרבה מאד" —
דכיון שהם משנים (בכללות) את כל האדם מן הקצה אל הקצה, הרי זה
נחשב בנוגע לאדם "הרבה מאד", כיון שהם כוללים את כל מהותו.

*

ועפ"ז תומתק השייכות ד"וכל טוב אדוניו
בידו" (חיי שרה כד, יו"ד. וראה ב"ר פנ"ט,
יא. פירש"י עה"פ) לנשואי יצחק — כי ענין
"וכל טוב אדוניו בידו", הוא מה שקאי
אדעת' דרבי' — אברהם (ראה בכ"ז לקו"ש
ח"א ע' 55. תו"מ ח"ז ע' 187).
112) פירש"י לאבות שם. שלכן מפרש
(ע"ז יט, ב. וכו"ה דעת הר"ן — הובאו בש"ך
יו"ד סרמ"ב — ותוספות שאנץ סוטה כב, ב)
שהשיעור דהוראה הוא מ' שנה משנולד.
וגם לדעת התוספות (סוטה שם — הובא
בש"ך שם), שהוא ארבעים משמע מרבו,
הוא לפי שבדברי הרב ישנו כל הענין, אלא
שהוא בהעלם בדברים קצרים ובדקדוקי
התיבות (ראה בארוכה ד"ה וידעת תרנ"ז
סה"מ תרנ"ז ע' נ ואילך), ושכלול הנקודה
שקיבל מרבו הוא במשך ארבעים שנה.

108) ב"מ פה, א.
109) כ"ה גירסת המהרש"ל שם. ולפי
הגירסא מאה תעניתא — השייכות של מאה
לביטול הוא ע"ד מרז"ל (אבות פ"ה מכ"ב)
"בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם".
110) באוה"ת תצא ע' תתריא, שגם מ' יום
דתורה הוא כנגד יצירת הולד לארבעים יום "כי
זאת התורה אדם, ושייך הריון כו". עיי"ש.
111) ראה גם אוה"ת תולדות קלו, א
שענין "בן ארבעים שנה" דיצחק שייך לענין קאי
אדעת' דרבי' — תורה (הוראה*), ולענין מ'
יום שמר"ח אלול ועד יו"כ — תשובה.

(* באוה"ת שם (וראה בארוכה שם ויצא רו,
ב ואילך) שנשואי יצחק הרבקה — יחוד מ"ה
וב"ן — הוא ע"י גילוי בחי' בינה — מ"ס.
עיי"ש. ואולי זהו ג"כ מהטעמים למנהג בית
הרב לקבל "סמיכה" להוראה קודם הנשואין.

יז. ויש לבאר מ"ש רבינו הזקן "ועל יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו עפ"י חכמת האמת מספר הצומות כו" — דלכאורה אינו מובן: (א) מה נוגע להבנת ענינו ש"לימד . . לתלמידיו עפ"י חכמת האמת"? (ב) רגיל בתניא בכיו"ב — כשמוסיף פרט על "האריז"ל" — לציין הספרי¹¹³. וכך בנוגע להרח"ו¹¹⁴ ועוד.

ג) אדרבה, זהו סותר, לכאורה, לנדו"ד — שהרי אגה"ת נכתבה לכל בני", גם עבור אלו שמצד מדריגתם אינם מתנהגים עפ"י קבלה, וכפי שכבר דובר¹¹⁵ שש"ש ב"דף-השער" של התניא "מיוסד על פסוק¹¹⁶ כי קרוב אליך הדבר מאד" קאי גם על שעהיה"א ואגה"ת. וא"כ, מדוע נכללו באגה"ת הוראות שלימד האריז"ל לתלמידיו עפ"י חכמת האמת? אפילו אם רבינו הזקן לא הי' מוסיף את התיבות "עפ"י חכמת האמת", היתה קושיא למה נאמרו באגה"ת — שמיועדת לכל בני" — הוראות ששייכים לתלמידי האריז"ל. ובפרט כשמוסיף שהנהגה זו שלימד האריז"ל לתלמידיו היא [לא עפ"י נגלה (וכידוע שהאריז"ל למד עם תלמידיו גם נגלה¹¹⁷)], אלא [עפ"י חכמת האמת], אזי מתחזקת יותר הקושיא: וכי הוראות למקובלים הם הוראות לכל בני"?

יח. והביאור בזה:

נתבאר לעיל בפרק זה שבכדי "שיהי' לרצון לפני ה' כו' הי' צריך להביא קרבן עולה", "ועכשיו שאין לנו קרבן להפיק רצון מה', התענית הוא במקום קרבן".

ועל זה מתעוררת מיד קושיא: כיון שבכדי "שיהי' לרצון לפני ה'" זקוקים עתה (בזמן הגלות) לתעניות, ע"ד קרבן עולה בזמן הבית — הי' צריך להיות כתוב בגמרא, ברמב"ם ושו"ע וכו' (שנכתבו לאחרי החורבן), ובדרך פס"ד — בדוגמת קרבנות הנ"ל, שצריך להתענות על כל העונות והחטאים¹¹⁸, ומספר הצומות על כל חטא (כשם שישנו הדין (בתושב"כ ובגמרא) שבזמן הבית היו צריכים להקריב קרבן עולה)?

ולכן כותב רבינו הזקן "ועל יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו עפ"י חכמת האמת מספר הצומות כו" — שענינים אלו הם עפ"י חכמת האמת,

פ' ואתחנן). פ"ע"ח שער הנהגת הלימוד ועוד.

113 תניא ספ"ב.

— וראה גם תו"מ חל"ו ע' 137. וש"נ.

114 שם פ"א.

115 (118) בשו"ע (או"ח סשל"ד, יו"ד סקפ"ה)

116

נאמר ענין התעניות, אבל רק באיסור שבת ונדה

117 נצבים ל, יד.

וגי"ז — בהגה"ת הרמ"א ולא בסגנון פס"ד גמור

117 ראה שער המצות פ' ואתחנן (ד"ה גם

וכו'. וראה אחרונים לשו"ע או"ח סו"ס תר"ג.

בענין עסק ההלכה), ל"ת להאריז"ל (טהמ"צ

ולכן לא נאמרו בגמרא וכו', כיון שקודם זמנו של האריז"ל הי' אסור לגלות חכמה זו, שהיתה "נסתרה בימיהם כו" כ"א ליחיד סגולה ואף גם זאת בהצנע לכת כו"¹¹⁹.

יסוד הענין נאמר אמנם בגמרא — כפי שמביא לפני"ז: "כמ"ש בגמרא¹²⁰ שיהא מיעוט חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך"; אבל שם נאמר רק יסוד הענין, ו"על יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו . . מספר הצומות", כיון שבזמנו, "בדורות אלו", הגיע הזמן ש"מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"¹¹⁹.

אמנם, גם בזמנו של האריז"ל הי' זה לימוד (והוראות) שלימד רק "לתלמידיו"; אבל לאח"ז, בזמנו של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, כשהגיע הזמן ונתגלה ונתפרסם מענה מלכא משיחא "יפוצו מעינותיך חוצה"¹²¹, והתחילו לגלות "זאת החכמה" בפירסום, ולהמשיכה בחכמה בינה ודעת של כל אחד מ"ישראל — קבע רבינו הזקן באגה"ת מה ש"לימד האריז"ל לתלמידיו", והמשיך זאת לכולם, כיון שעכשיו הרי זה שייך לכל אחד מ"ישראל, ובאופן ש"קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו".

[טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "ואני אבטח בך"].

(121) כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

(119) תניא אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

(120) ברכות יז, א.

הוספה

א

[טבת, ה'תשכ"ו]

לפלא ה"כ גדול הספק והשקוי"ט בכהנ"ל — לאחר שיהא וזוגי תי
לאחרי ששינו דעתם ותנאיהם כמה פעמים, וסו"ס 1) **מרצונם הטוב** 2) **תבעו**
שיהי' ב . . . , וכל השקוי"ט הייתה: כמה אלפים על המחותן לתת וכו' וכו'.
— [והנה גם בלאה"כ — מנהג ישראל מאז שהחתונה במקום הכלה תי

א

מצילום כתי"ק. מענה לא' מאנ"ש שדרש אשר חתונת בנו תיערך במקום מגוריו (בין השאר — מפני הקושי של הוריו, זקני החתן, לנסוע מעבר לים, מקום מגורי הכלה), אף שכבר הוסכם בין הצדדים אשר החתונה תיערך, כנהוג, במקום מגורי הכלה.
תבעו שיהי' ב . . . : מקום מגורי הכלה.

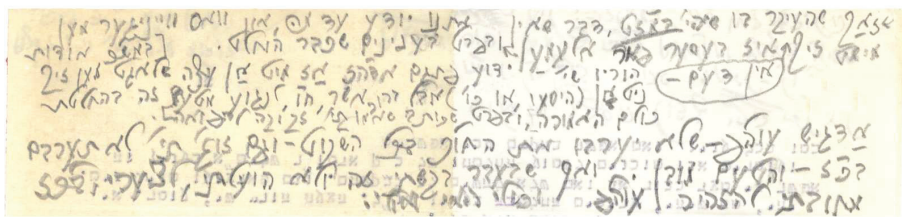
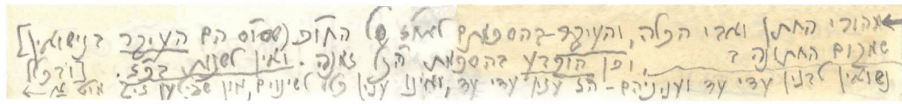
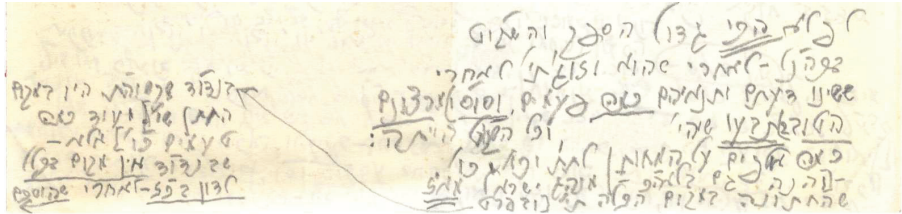
מנהג ישראל מאז שהחתונה במקום הכלה תי': ראה גם אג"ק חכ"ו אגרת ט'תשסא, ובהנסמן בערות שם. וראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"א ע' קמז, ובהנסמן שם הערה ד"ה ועכשיו.

[ובפרט בנדו"ד שקשוה"ת היו במקום החתן שיי. ועוד כמה טעמים כוין] אלא – שבנדו"ד אין מקום בכלל לדון בכ"ז – לאחרי שהוסכם מהורי החתן ואבי הכלה, והעיקר – בהסכמתם לאח"ז של החו"כ (שסו"ס הם העיקר בנישואין) שמקום החתונה ב... , וכן הוקבע בהסכמת הנ"ל זמנה. ואין לשנות בכ"ז.

[ובכלל נשואין לבנין עדי עד ועניניהם – הי"ז ענין עדי עד, ואינו ענין כלל לשינוים, און שפילען זיך מיט אַ זאָך שהעיקר בו שיהיי במז"ט, דבר שאין אתנו יודע עד מה, און וואָס ווייניגער מען מישט זיך אין דעם – איז בעסער פאַר אַלעמען. ובפרט בענינים שכבר הוחלט.

[במשי"כ אודות הוריו שיי – ידוע פתגם אדה"ז אַז מיט אָן עצה שלאָגט מען זיך ניט אָן (היסעו, או כוין) אבל ברור אשר, ח"יו, לגנוע מטעם זה בהחלטת כולם האמורה, ובפרט שכותב שאמו תיי זקוקה לרפואה].

אָדגיש עוה"פ – שלא יערבו את החו"כ בכל השקו"ט – וגם זוגי תיי לא תערבם בכ"ז – והטעם מובן. ואף שבעבר בקשתי זה ולא הועלתי, לצערי, בכ"ז מחובתי להזהיר עוה"פ. וכולי האי ואולי.

שמקום החתונה ב... : מקום מגורי הכלה, כנ"ל. שאין אתנו יודע עד מה: ע"פ תהלים עד, ט. ידוע פתגם אדה"ז אַז מיט אָן עצה שלאָגט מען זיך ניט אָן: ראה גם אנ"ק חיי"ח אגרת ויתקצב; כח"ז אגרת יתפור, ובהנסמן בהערות שם. שיחות קודש תש"ל ח"ב ריש ע' 176.

ב

תי"ח תי"ח על החד"ת, ובפרט שמיוסדים בפנימיות התורה, תורת הבעש"ט ותלמידיו וכו' – אשר לכשיפוצו מעיינותיו חוצה קאתי מר, דא מלכא משיחא (אגה"ק דהבעש"ט המפורסמת)

ולהעיר אשר הגאולה עיי מ"צ – הי"ה כמחז"ל (שמו"ר ספט"ו) נישואי ה' ובניי לאחרי האירוסין במ"ת, המשכה בפנימיות דוקא ולעולם ועד, ביום ההוא יהי' (ל"ת להאריז"ל עה"פ)

ובנישואין דבניי ה"ז גילוי כח הא"ס בעוה"ז הגשמי (קונטרס שמח תשמח – תרנ"ב, לכ"ק אדמו"ר מהורשי"ב ע' .. וכנאמר בברכת נישואין בנין עדי עד.

ג

הני"ל קשה, כדי שלא לבייש הקודמים שלא השתתפתי בהאופרופעניש – אבל כדי לפייסם – שני חתנים אתן מהנשמר אצלי מכוס של ברכה דחה"ש, זמן נישואי הקב"ה וכנס"י, בשטומו"צ ולנס"ו.

ב

מצילום כתי"ק. נדפס בתשורה (לוי, תשס"ז).

החד"ת: = החדושי תורה.

(אגה"ק דהבעש"ט המפורסמת): נדפסה בכש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

מ"צ: = משיח צדקנו.

ביום ההוא יהי' (ל"ת להאריז"ל עה"פ): זכרי' יד, ט.

(קונטרס שמח תשמח – תרנ"ב .. ע' ..: ראה ד"ה כל הנהנה תרנ"ב (סה"מ תרנ"ב ס"ע

קל). המשך שמח תשמח תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' קעז ואילך. ע' רעא).

ג

מצילום כתי"ק. מענה לאחד שביקש מרבינו שיערוך התוועדות מיוחדת בש"ק, לרגל

האופרופעניש של שני חתנים. נדפס בתשורה (לוי, תשס"ז).

דחה"ש: = דחג השבועות.

זמן נישואי הקב"ה וכנס"י: ראה תענית כו, ב (במשנה).

בשטומו"צ ולנס"ו: = בשעה טובה ומוצלחת ולנצח סלה ועד.

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' **מנחם מענדל** ע"ה
בהרה"ח הרה"ת **חיים שאול** ע"ה

ברוק

נלביע ייג כסלו ה'תשס"ו

ולעילוי נשמת

זוגתו מרת **חנה** ע"ה
בהרה"ח ר' **מנחם מאניש** ע"ה
נלביע יו"ד ניסן ה'תשע"ג

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות משפחתם
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות